

LOCALITZACIÓ DEL JACIMENT ROMÀ DE CAN BONVILAR. TERRASSA. PROSPECCIONS 1986¹

LLUÍS FERNÁNDEZ I LÓPEZ
GENÍS RIBÉ I MONGE
ALBERT ROIG I DEULOFEU

A principi de setembre de 1986 foren localitzades restes d'època romana, prop de la masia de Can Bonvilar.²

És sabut, pel diari d'excavacions de Vicenç Renom, que pels entorns de la masia hi havia un jaciment important de l'època esmentada. El descriu així:

«1914 abril, 29 - Posseint d'aquest lloc trobats per mi a l'atzar un pes i un molí es començaren formalment les excavacions (...) posant al descobert pel costat exterior, un gran quadrat d'edificació d'uns 17 m. de costat».

«1914 maig, 20 - (...) La paret travessera que puja de baix ve a espetegar fins a dalt i seguint l'orien-

tació de la perpendicular últimament trobada fins a la paret NO dóna lloc a dues altres habitacions perfectament simètriques a les primeres que es posaren al descobert. La de l'angle mort també és pavimentada quelcom més ensota del gran paviment de dalt. Feta una cata en el local trobat entre dites habitacions no es trobà cap paviment, sinó cremadís a bastanta profunditat que sembla serà un local subterrani.»

«1914 maig, 23 - Es troba en la paret mitgera com un graonat que baixa a l'habitació subterrània (...).»³

D'altra banda, disposem també d'una altra descripció d'unes troballes, feta a finals del segle passat

¹ La nostra anada a Can Bonvilar va ser deguda a la recerca de fotografies actualitzades dels llocs on hi ha hagut troballes arqueològiques del rodal de Sabadell, per a la confecció del *Mapa arqueològic* que elabora Albert Roig.

² Can Bonvilar és una masia de l'antiga parròquia de Sant Julià d'Altura, que limita a l'Est amb les propietats de Ca n'Argelaguet, Ca n'Ustrell i Mas Canals. Avui pertany al terme municipal de Terrassa. El seu nom li vé d'antic i ja delata la procedència romana. L'etimologia de la paraula Vila i Vilar prové del llatí «*villa*», és a dir, casa de camp. Al Cartulari de Sant Cugat ja hi surt esmentada com a *El Bono Vilar*, l'any 1053.

³ VICENÇ RENOM I COSTA, *Diari d'excavacions 1914-1948* - Manuscrit inèdit dipositat al Museu d'Història de Sabadell. D'aquestes excavacions, en tenim notícia a través de l'«Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans» (1913-1914), p. 861; «La Veu de Catalunya» (30-IV-1914), p. 5 i «La Veu de Catalunya» (21-V-1914),

p. 5. Aquesta última informació diu:

«El resultat que van donant les proves d'excavació (...) no pot ser més falaguer (...) tan bon punt començats pogué seguidament marcar-se un quadrat d'edificació de 18 m. de costat. Una de les parets està basada en tota sa llargària sobre un sòcol de mamposteria que ressalta com un passadís i forma al mig un esperò o cos sobresortint, la significació del qual no pot per ara precisar-se. Dintre del tancat d'edificació s'han posat al descobert quatre locals d'habitació ben definits, tres d'ells d'unes dimensions iguals a 3x8 m. L'altre, més gran, ofereix la particularitat que el gruixut paviment està format de 5 soles de picadís (opus testaceum). De lo restant del clos d'edificació ne resultaran 2 o 3 habitacions més i un local soterrani.»

«Per tots els indrets són evidents els senyals d'una devastació per incendi.»

per Josep Soler i Palet. A la seva *Monografia de la Parròquia de Sant Julià d'Altura*, hi llegim:

«En terres del Mas Ustrell (...) a la superfície de dita vinya que's part del extingit mas Moragas, hi notarem innombrables fragments de "tègula" romana y no pochs ossos humans. Anarem resseguintla tota y en vejerem molts trossos d'intercalades en marges de pedras, restos sens dupte d'edificacions, arreglats de qui sap lo temps pera contenir esllabissaments de terras. Fins hi notarem entre un parany ó mur per ampararse contra'l vent, varis fragments de grossas gerras».

«Tot d'una ferem esment d'una llosa que sortia á flor de terra, y sospitant que fos un sepulcre, excavarem un xich, y en efecte, descobrirem una sepultura romana ab part de la corresponent calavera».

«(...) sospitavam que hi hagués hagut allí una necrópolis romana, vista l'abundó de trossos de "tègula" y d'ossos humans. Empró trovarem molts fragments de ceràmica verament romana, no sols de gerras y "dolium", sinó de vasos d'aspecte sencill y vulgar uns y de cert luxu altres, com los antics "samians" ó rojos "saguntins", en molts dels quals s'hi vehuen relleus molt correctes de dibuix y alguns dels quins, son elegants y típichs de debó».⁴

La localització exacta de les restes esmentades es desconeixia, si bé havia estat motiu d'altres treballs de recerca per part de membres del Museu d'Història de Sabadell, així com per estudiosos de Terrassa.⁵ Els resultats, però, mai no foren del tot satisfactoris, ja que, si bé es localitzaren restes arqueològiques, sempre es pensà que no tenien el volum que s' intuïa que havien de tenir donades les descripcions fetes, tant per en Renom com per Soler i Palet.

La present nota pretén deixar constància de la localització exacta del jaciment i revaloritzar-ne la importància i l'interès arqueològic. Al mateix temps, donem a conèixer una mostra significativa del material

recollit en la prospecció superficial que hi vàrem fer.⁶

Per tal de tenir una visió de conjunt, hem situat en un mapa, a més a més de les troballes actuals, les que tenim documentades de la zona (figura 1).

Les coordenades del jaciment són 5° 44' 38'' de longitud Est i 41° 34' 40'' de latitud Nord, segons el mapa topogràfic excursionista de Sant Llorenç del Munt, (Editorial Alpina, 1980). La seva altitud mitjana és de 330 m. sobre el nivell del mar i correspon al límit del terme municipal de Terrassa amb el de Sabadell. És dalt la carena més propera a la masia de Can Bonvilar, en direcció N-NW. Aquesta carena la segueix un camí carreter, el marge dret del qual, seguint-lo en direcció a ponent, és bosc, mentre que l'esquerre és un camp conreat que arriba fins a tocar la casa.

Un punt important de referència és el piló d'un vèrtex geodèsic que hi ha al mateix camí, just al nord de la masia. La part del jaciment més important —si tenim en compte la quantitat de les restes identificades en superfície— queda entre els 330 i 482 m a l'Oest del vèrtex. L'altra part queda a 62 m en el mateix sentit i la resta a 132 m en direcció Est. Mentre la primera part és dins del camp (fotografia 1), té una amplada de 60 m aproximats i sembla estar «in situ», la resta són amuntegaments de vestigis a la vorera del camí, tocant al bosc i al seu interior i es nota que hi han estat transportats de fa pocs anys (fotografia 2) (figura 2).

D'entre els materials recollits, cal esmentar l'elevat nombre de ceràmica comuna romana (33 fragments) i també les nombroses restes constructives localitzades (*opus testaceum* i *opus signinum*, later, tegula...). Del primer grup, cal destacar un fragment de vora fumada de tapadora (cuina africana; figura 1-CB.6) i del segon, la gran quantitat de fragments d'*opus* trobats «in situ» o bé un xic fora de context (al camí carener, al bosc, dispersos pel camp de conreu...). Segueix en importància la ceràmica sigil·lata (10 fragments), la majoria de la qual és del tipus hispànica. D'aquest con-

⁴ Josep SOLER I PALET, *Monografia de la Parròquia de Sant Julià d'Altura* (Terrassa 1893); ps. 85-86.

⁵ Pere CASANOVAS, Mateu ESPASA, Domènec MIQUEL, Joan LEONARD, Carme RUIZ i Ramon TEN: *Conjunto de hallazgos entre Can Bonvilar i Ca n'Ustrell* (1970). Exemplar mecanografiat

conservat al MHS; Rafael SUBIRANA I OLLÉ, *Obra Sabadellenca 1953-1978*. Edició d'homenatge (Sabadell 1980) p. 311.

⁶ La totalitat d'aquests materials són dipositats al MHS. L'informe de la prospecció és en procés d'elaboració.

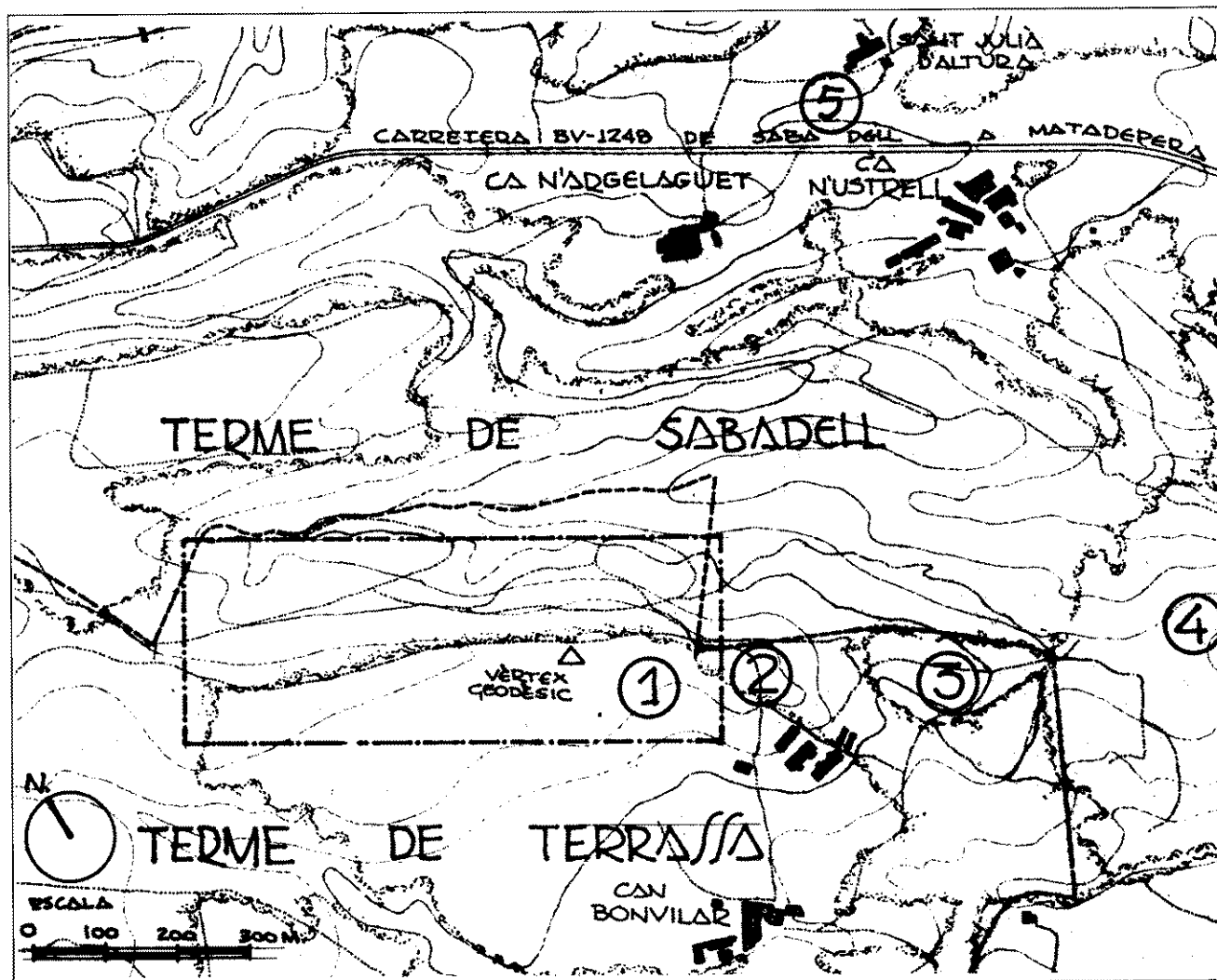

FIGURA 1. Localització general de les troballes.⁸

1. troballes actuals   4. troballes 1971
 2. i 3. troballes 1970   5. base romana del campanar de Sant Julià d'Altura

FIGURA 2. Prospeccions de l'any 1986.

FOTOGRAFIA 1. *Camp on hi ha la forta concentració de restes «in situ».*

FOTOGRAFIA 2. *Amuntegament intencionat de fragments d'opus testaceum i d'opus signinum a la vorera del camí, davant del camp de la fotografia precedent.*

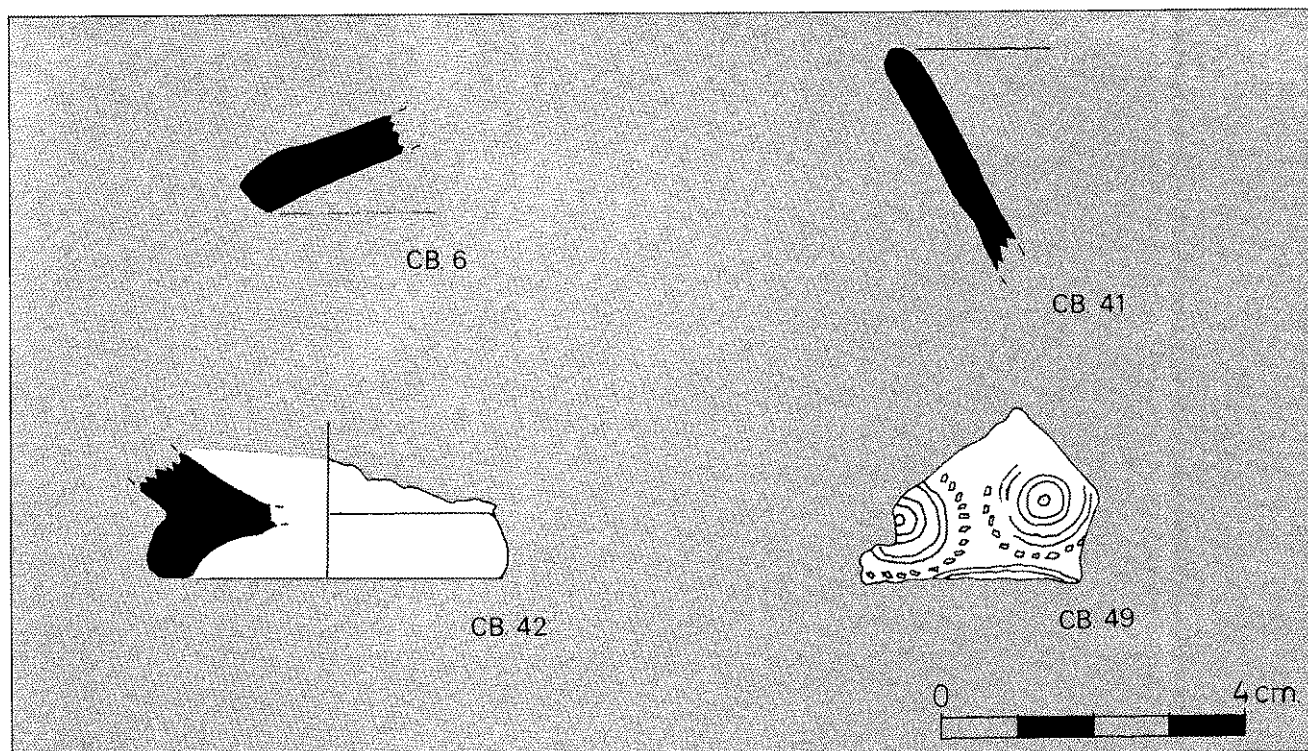

FIGURA 3. CB.6 *Vora fumada de tapadora (cuina africana)*; CB.41 *Sigil·lata sud·gàl·lica (Drag. 33)*; CB.42 *Peu de sigil·lata hispànica*; CB.49 *Sigil·lata hispànica*.

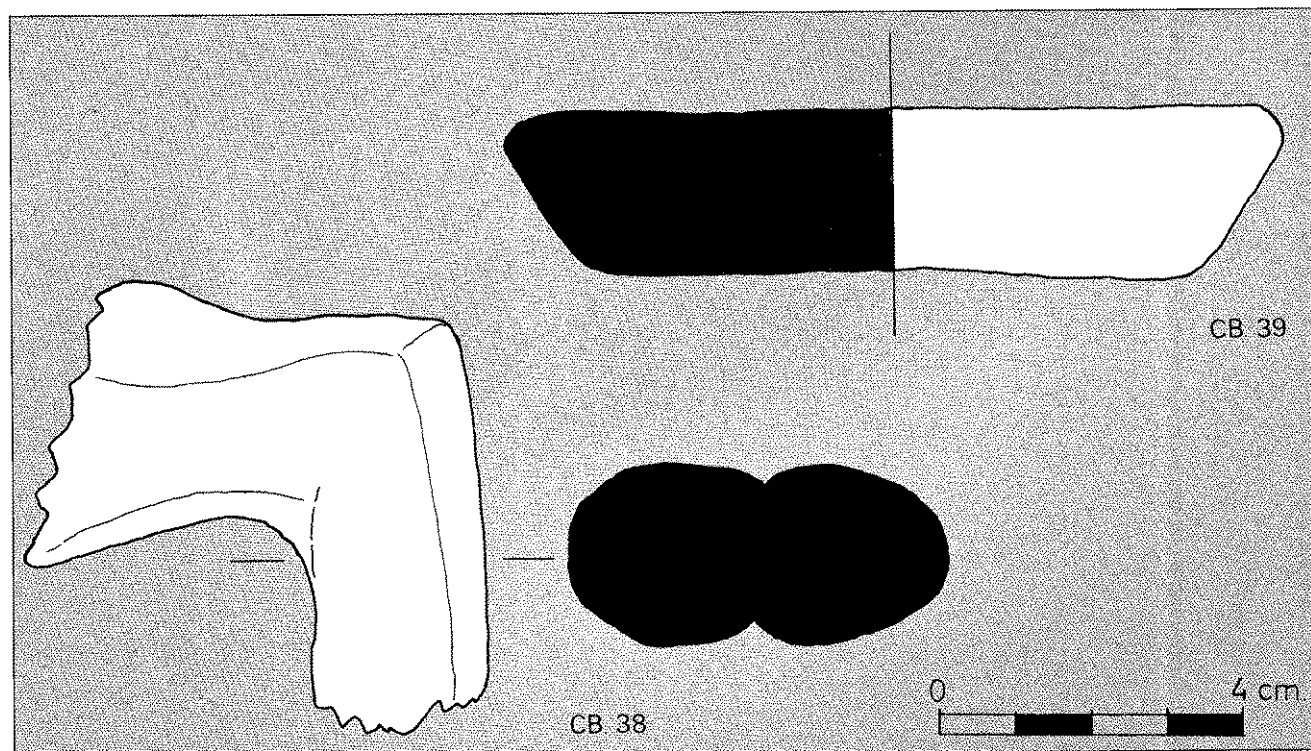

FIGURA 4. CB.38 *Fragment de nansa d'àmfora (Dressel 2/4?)*; CB.39 *tap d'àmfora*.

junt, destacarem un fragment de vora sud-gàl·lica (Drag. 33; figura 3-CB.41), un fragment de peu d'hispanica (figura 3-CB.42) i un fragment de paret amb decoració de tres cercles concèntrics tancant botó central (T.s. hispànica; figura 3-CB.49).

Un menor nombre de restes, constitueix la troballa de fragments d'àmfora, entre els quals destaquen un fragment de nansa (Dressel 2/4?; figura 4-CB.38) i un tap d'àmfora (figura 4-CB.39), fragments de dòlia, pocs fragments de ceràmica ibèrica (roja de torn) i un petit conjunt de ceràmica medieval i moderna.

A grans trets, i tenint en compte el caràcter de les troballes, aquest conjunt material és força homogeni, per al qual podríem proposar una cronologia provisional a l'entorn de la segona meitat del segle I dC.⁷

Un cop localitzat el jaciment, vist el caràcter de les troballes i analitzades les referències escrites, arribem a la conclusió que: el jaciment descrit per Soler

i Palet correspondria al localitzat per Rafael Subirana i el seu equip de col·laboradors l'any 1971, mentre que el citat per Vicenç Renom seria el que hem localitzat i ressenyat en la present nota.

Independentment de la localització estricta, ens trobem davant d'un conjunt arqueològic d'època romana situat al llarg d'una mateixa carena, el qual abraçaria els sectors localitzats els anys 1970, 1971 i 1986. Pensem també en la possible incidència o relació que el conjunt pot tenir amb la base romana del campanar de l'església parroquial de Sant Julià d'Altura (figura 1), actualment en procés d'estudi. En definitiva, creiem que tota aquesta gran àrea d'assentament d'època romana, que ha generat un fort impacte dins del procés antròpic de la zona i que s'interrelaciona entre l'explotació del medi i el traçat d'una important àrea viària, mereixerà un estudi més acurat dins el marc d'una futura tasca de recerca i de protecció del nostre patrimoni històric.

⁷ Agraïm la col·laboració de Núria Molist i Capella arqueòloga llicenciada de la Universitat de Barcelona.

⁸ Mapa realitzat per l'arquitecte Josep M. Masagué.